

АРХИВ ЈУГОСЛАВИЈЕ

БИБЛИОТЕКА ИНФОРМАТИВНИХ СРЕДСТАВА

ИНВЕНТАР

**ИСЕЉЕНИЧКО ИЗАСЛАНСТВО
КЈ У БУЕНОС АЈРЕСУ
1926- ? (1926-1933)**

Лидија Опојевлић

Београд, 2005.

Библиотека информативних средстава

ИНВЕНТАР
сумарно-аналитички

AJ-784

**ИСЕЉЕНИЧКО ИЗАСЛАНСТВО КЈ У БУЕНОС АЈРЕСУ
1926 -? (1926-1933)**

Лидија Опојевлић

САДРЖАЈ ИНВЕНТАРА

	Страна
ИСТОРИЈСКА БЕЛЕШКА	V
СТРУКТУРА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ.....	XI
ОПИС ЈЕДИНИЦА ОПИСА	1
ИНДЕКСИ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ФОНДА	7
ИМЕНСКИ ИНДЕКС	9
ГЕОГРАФСКИ ИНДЕКС	10
ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ИНДЕКС	11
ТЕМАТСКИ ИНДЕКС.....	12

ИСТОРИЈСКА БЕЛЕШКА

ИСЕЉЕНИЧКО ИЗАСЛАНСТВО КЈ У БУЕНОС АЈРЕСУ 1926 -? (1926-1933)

Исељеничко изасланство Министарства Социјалне политике Краљевине СХС у Буенос Ајресу отворено је 15. априла 1926. године.¹ Оснивач - Министарство социјалне политике КСХС², а од 1929. године Министарство социјалне политике и народног здравља КЈ³, било је надлежно за рад ове институције.

Као једина институција тога типа на просторима Јужне Америке, имала је широко поље деловања, у стварном и територијалном смислу. Надлежности овог Изасланства, можемо реконструисати на основу саме грађе. Исељенички изасланик је имао задатак да проучава подручја, односно јужноамеричке земље у којима су живели југословенски исељеници, пре свега у смислу њихове економске способности примања нових исељеника из Краљевине. Ипак, основни задатак Изасланства састојао се у пружању помоћи, пре свега социјалне, југословенским исељеницима од самог њиховог доласка у Јужну Америку, затим у давању разних информација о доласку и одласку бродова, отпремању новца, приликама у Краљевини и сл. Један од најсложенијих задатака било је посредовање рада, односно налажење запослења и давање препорука, да би исељеници избегли услуге разних приватних агенција које су их махом злоупотребљавали. Исељеничко изасланство је такође примало захтеве исељеника за репатрирање, иако су се ти предмети решавали у договору са Генералним конзулатом, касније Посланством КЈ у Буенос Ајресу. Праћење општих прилика међу исељеницима и њиховог друштвеног и политичког рада, подстицање отварања југословенских школа и пружање сваке врсте помоћи исељеницима и рад на организовању исељеничке службе у Јужној Америци такође је улазило у домен Исељеничког изасланства у Буенос Ајресу.⁴

У ствари, Исељеничко изасланство је требало да допуњује рад Генералног конзулата, где је и физички било смештено, и да се пре свега усредсреди на питања социјалне природе, вршећи службу као подручни орган представништва. Положај исељеничких изасланства никад није у потпуности дефинисан. У пракси, иако је конзуларно или дипломатско представништво било надлежно за њихов рад, често се дешавало да званична представништва нису успевала да контролишу исељеничке изасланике, који су често улазили у њихов домен рада. Иако су махом посланици предлагали исељеничке изасланике и пратили њихов рад, ови су углавном били лош избор и радили су на своју руку. Све у свему исељеничка изасланства нису успела да остваре улогу која им је намењена

¹ АЈ, Исељеничко изасланство у Буенос Ајресу, АЈ-784-1-6, Годишњи извештај исељеничког изасланства за 1926-1927.

² Службене новине Краљевине Срба Хрвата и Словенаца бр. 49 од 25.09.1919. године, Указ од 7.12.1928. о оснивању Министарства социјалне политике.

³ Од 27.06.1929. године долази до фузионисања Министарства за социјалну политику и народног здравља, у оквиру кога постоји Одељење за социјално старање, односно Одсек за исељавање и усељавање, унутар кога делује и ово Изасланство. На жалост, веома оскудна грађа како Министарства за социјалну политику и народно здравље – АЈ (39), тако и овог Изасланства не пружа много података о функционисању институција овог типа. Исељенички комесаријат у Загребу такође је био у уској вези са институцијама овог типа и делом надлежан за њихов рад: *Уредба о уређењу Министарства социјалне политике и народног здравља* од 27. јуна 1929. године, Службене новине СХС бр. 152 од 3. августа 1929. године.

⁴ АЈ-784-1-6, Годишњи извештај исељеничког изасланства за 1926-1927.

већ су се стварали дупликати у раду који су само ишли на штету наших дипломатско-конзуларних представништава у иностранству.⁵ У почетку је ово Изасланство деловало у сагласности и без већих проблема са Генералним конзулатом, међутим грађа Посланства КЈ у Буенос Ајресу показује не баш добру слику те сарадње.⁶

Први исељенички изасланик био је Јован Марчетић, који је на тој дужности остао до 1930. године, када је постављен Вјекослав Вранчић. Како је овај изасланик оптужен за умешаност за сарадњу са антидржавним елементима у колонији, брзо је дошло до смене и на његово место је постављен, у својству вршиоца дужности исељеничког изасланика, Спасоје Томазео, до тада заменик исељеничког изасланика. Убрзо долази и до његове смене и постављења Владимира Тодића, пре тога кореспондента Министарства за социјалну политику и народно здравље у Росариу Санта Фе, у истом својству као и његов претходник. Следеће, 1933. године њега смењује нови исељенички изасланик Иво Казазић, који је ту дужности вршио до 1935. године, када је на ово место постављен др Иво Јелавић. Након несрећне смрти овог исељеничког изасланика исте године, поново је постављен В. Тодић. Осим првог, сви исељенички изасланици, су постављани и смењивани на предлог посланика, односно отправника послова. Неретко су исељенички изасланици смењивани због притужби исељеника на њихов рад и неслагања са посланицима.⁷

За сада, због фрагментарности фондова који би могли да пруже потребне податке, не може се са сигурношћу рећи до када је деловала ова институција, тек се може приметити да у грађи Посланства после 1936. нема неких назнака о њеном постојању.

Као институције сличног типа, у немогућности да се формирају исељеничка изасланства по целом подручју Јужне Америке где су се налазили југословенски исељеници, деловали су кореспонденти Министарства социјалне политике и народног здравља, у Аргентини (Росарио Санта Фе), Уругвају (Монтевидео), Бразилу (Сао Паоло) и другим земљама Јужне Америке, а који су такође деловали у сарадњи са званичним представништвима односно Посланством у Буенос Ајресу и касније основаним посланствима КЈ.⁸

Деловање Исељеничког изасланства у једном свом делу, када је у питању налажење запослења исељеницима, подударала се са радом Југословенске исељеничке заштите, која се делом и развила из ове делатности Изасланства.⁹

На основу увида у грађу можемо само делимично реконструисати регистратурско пословање ове институције. Акта су завођена само у општи деловодник.¹⁰ На самим актима можемо видети и Исељеничко изасланство је имало свој пријемни штампил – у почетку са ознаком – “Исељенички изасланик”, а касније “Исељеничко изасланство у Буенос Ајресу”, на коме су се уписивали датум пријема и број под којим је акт заведен. Сви предмети су стављани у посебне предметне кошуљице на којима је уписиван назив предмета, број под којим је заведен, веза бројева и др. Претпостављамо да су предмети одлагани у досијеа по врсти посла на који су се односили, јер на то указују неки општи називи на овим предметним кошуљицама (нпр. посредовање рада). Регистратурско пословање било је централизовано.

⁵ АЈ, Министарство иностраних послова – 334, Конзуларно-привредно одељење, I/1, Разно, Реферат о консуларној служби, КП бр. 5648/1935.

⁶ Види: АЈ, Посланство КЈ у Аргентини, 385-4-30 (Исељеничко изасланство у Буенос Ајресу и дописништва Министарства за социјалну политику и народно здравље КСХС).

⁷ Исто. Осим каснијих предлога за постављање исељеничких изасланика у Посланству не налазимо податке о њиховом наименовању и функционисању Исељеничког изасланства уопште.

⁸ Исто; АЈ-784-1-5, Почасни конзулати КЈ у Јужној Америци.

⁹ АЈ-385-4-31, Југословенска исељеничка заштита.

¹⁰ АЈ-784-1-6, Рад Исељеничког изасланства у Буенос Ајресу.

На основу грађе можемо закључити да је поред исељеничког изасланика, радио и за-меник исељеничког изасланика, а једно време у Изасланству је радио и лекар Н. Мило-славић.

Грађа овог фонда налазила се у оквиру фонда Посланства КЈ у Буенос Ајресу¹¹ из ко-га је у току рада на том фонду издвојена и сређена као посебан фонд. У ствари, грађа сачува-на у Посланству, у чијој се згради једно време и налазило Изасланство, само је део грађе овог Изасланства, док за остали само можемо претпоставити да се налази у оквиру фонда Исељ-ничког комесаријата КЈ у Загребу.

Грађа је сређена по принципу слободне провенијенције, односно принципа функције и делатности ствараоца фонда, на следеће класификационе групе, које су уједно и јединице описа:

1. ОПШТЕ ДРУШТВЕНЕ, ПОЛИТИЧКЕ И ЕКОНОМСКЕ ПРИЛИКЕ ИСЕЉЕНИКА У ЈУ-ЖНОЈ АМЕРИЦИ
2. СОЦИЈАЛНА И ПРИВАТНО - ПРАВНА ПИТАЊА ИСЕЉЕНИКА
3. РЕПАТРИРАЊЕ
4. МИГРАЦИОНА СТАТИСТИКА КЈ
5. ПОЧАСНИ КОНЗУЛАТИ КЈ У ЈУЖНОЈ АМЕРИЦИ
6. РАД ИСЕЉЕНИЧКОГ ИЗАСЛАНСТВА У БУЕНОС АЈРЕСУ

Грађа издвојена из Посланства имала је око 40 cm грађе. Како су то углавном били предмети везани за решавање уобичајених захтева исељеника, као што је посредовање рада, репатрирање или пружање информација исељеницима који су махом једнолични и без неког трајног значаја, па стога и безвредни са гледишта њихове садржајне вредности за историју и науку уопште, издвојена је већа количина тих типских предмета као безвредан регистратур-ски материјал, са изузетком оних који по свом садржају нису типични и од значаја су за про-учавање друштвене историје.

Грађа која је остављена делом представља и извештаје и преписку која илуструје опште стање југословенских исељеника, друштвени живот исељеника, односно рад појединих исељеничких друштава, затим развој исељеничких школа на простору Јужне Америке, економ-ске и правне услове исељавања у јужноамеричке земље, предлоге исељеничког изасланика у вези проширења конзуларне мреже и бољег организовања исељеничке службе у Јужној Аме-рици, ширење просвете међу исељеницима, али и само функционисање Исељеничког иза-сланства. Грађа садржи и миграционе статистике Исељеничког комесаријата у Загребу у пе-риоду од 1924-1930. године.

Не може се рећи да архивска грађа овог фонда (12 cm), пружа јако значајне податке о функционисању ове институције и о југословенским исељеницима уопште, али ипак на осно-ву ове грађе можемо имати бар делимичан преглед рада овакве једне институције, а допуњује оно што о Исељеничком изасланству имамо у фондовима Генералног конзулата и Посланства КЈ у Аргентини. Исто тако информације које нам ова грађа даје о југословенским исељени-цима углавном су комплементарне са оним које садрже већ поменути фондови, а посебно грађа конзуларног одељења Посланства. У сваком случају у неком ширем истраживању о ју-гословенским исељеницима у Јужној Америци, овај фонд не би требало заобићи.

За овај фонд урађен је сумарно-аналитички инвентар са именским, географским и те-матским индексом.

Укупна количина архивске грађе износи 0.12 метара, односно 6 јединица описа.

¹¹ Види: Историјска белешка – Посланство КЈ у Аргентини – Буенос Ајрес, Стање и значај грађе.

Приликом коришћења архивске грађе овог фонда наводиће се сигнатура која се састоји од ознаке Архива Југославије (АЈ), броја фонда (784), броја фасцикле и јединице описа.

У Београду,
05.05. 2005. године

Лидија Опојевлић

**СТРУКТУРА
АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ФОНДА**

СТРУКТУРА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

	бр. јед. описа	страна
ОПШТЕ ДРУШТВЕНЕ, ПОЛИТИЧКЕ И ЕКОНОМСКЕ ПРИЛИКЕ ЈУГОСЛОВЕНСКИХ ИСЕЉЕНИКА У ЈУЖНОЈ АМЕРИЦИ	1	3
СОЦИЈАЛНА И ПРИВАТНО-ПРАВНА ПИТАЊА ИСЕЉЕНИКА	2	3
МИГРАЦИОНЕ СТАТИСТИКЕ	3	4
РЕПАТРИРАЊЕ	4	4
ПОЧАСНИ КОНЗУЛАТИ КЈ У ЈУЖНОЈ АМЕРИЦИ	5	4
РАД ИСЕЉЕНИЧКОГ ИЗАСЛАНСТВА У ЈУЖНОЈ АМЕРИЦИ	6	5

ОПИС
ЈЕДИНИЦА ОПИСА

ОПШТЕ ДРУШТВЕНЕ, ПОЛИТИЧКЕ И ЕКОНОМСКЕ ПРИЛИКЕ ЈУГОСЛОВЕНСКИХ ИСЕЉЕНИКА У ЈУЖНОЈ АМЕРИЦИ

1 1 ОПШТЕ ДРУШТВЕНЕ, ПОЛИТИЧКЕ И ЕКОНОМСКЕ ПРИЛИКЕ ЈУГОСЛОВЕНСКИХ ИСЕЉЕНИКА У ЈУЖНОЈ АМЕРИЦИ

Материјали о: рестрикцији исељавања у Аргентину, по налогу аргентинских власти; чилеанском закону о земљорадничким колонијама; антидржавној агитацији у Аргентини (распис Посланства КЈ у Аргентини); кријумчарењу исељеника из Уругваја у Аргентину; изградњи "Југословенског дома" у Буенос Ајресу и раду и имовини "Југословенског друштва узајамне помоћи"; пријему у државну службу М. Бискуповића, учитеља у Југословенској школи у Антофагасти; предлогу о оснивању југословенске исељеничке школе у Чаку (Аргентина); оснивању "Југословенског потпорног друштва" (Сао Паоло, Бразил) са "Алманахом" тог друштва за 1932; југословенским исељеницима у Чаку; листу "Народни глас", као органу радничког друштва "Иван Цанкар" из Монтевидеа; деловању словеначког друштва "Приморје" (Сао Паоло); предлогу лекара Исељеничког изасланства о оснивању једне словенске болнице; оснивању и раду, као и пријему код исељеника школе и сиротишта милосрдних сестара из Југославије у Аргентини; раду југословенског друштва "Косово" (Пуерто Ла Плата); југословенским школским течајевима у Чилеу и др.

Година: 1928-1929, 1932-1933.

Врста документа: извештај, преписка, проглас, брошура.

Језик: српски, шпански, немачки.

СОЦИЈАЛНА И ПРИВАТНО-ПРАВНА ПИТАЊА ИСЕЉЕНИКА

1 2 СОЦИЈАЛНА И ПРИВАТНО ПРАВНА-ПИТАЊА ИСЕЉЕНИКА

Материјали о: разним захтевима исељеника за помоћ при запошљавању ("посредовање рада"), затим по питању одштете због повреда на раду, посредовања при слању новца у Југославију, проналажењу рођака, давању разних информација о могућностима исељавања у друге земље Јужне Америке, САД, Аустралију и сл, односно решавању тих захтева од стране Исељеничког изасланства.

Година: 1929, 1931-1933.

Врста документа: преписка, молба, захтев.

Језик: српски, шпански.

МИГРАЦИОНЕ СТАТИСТИКЕ

1 3 МИГРАЦИОНЕ СТАТИСТИКЕ

Материјали о: миграционим статистикама Исељеничког комесаријата у Загребу - непотпуне, месечне (1926 -1930) и годишње (за 1924, 1925, 1927).

Година: 1924, 1926-1930.

Врста документа: распис, преписка, табела.

Језик: српски.

РЕПАТРИРАЊЕ

1 4 РЕПАТРИРАЊЕ

Материјали о: захтевима исељеника за репатрирање, односно решавању истих у садањи са Посланством КЈ у Буенос Ајресу; упутствима МИП-а у погледу репатрирања; рестрикцији репатрирања; наводној трговини репатрирања у Буенос Ајресу и сл.

Година: 1929, 1931-1933.

Врста документа: извештај, распис, новински чланак, списак.

Језик: српски, шпански.

ПОЧАСНИ КОНЗУЛАТИ КЈ У ЈУЖНОЈ АМЕРИЦИ

1 5 ПОЧАСНИ КОНЗУЛАТИ У ЈУЖНОЈ АМЕРИЦИ

Материјали о: предлозима исељеничког изасланика за проширење мреже југословенских почасних конзулата у Јужној Америци; отварању почасних конзулата КЈ у Росариу Санта Фе, Парани, Сао Паолу, Икикеу, Оруру и предлогу исељеничког изасланика да се почасни конзули именују за кореспонденте Министарства за социјалну политику; тужбе исељеника на рад почасног конзула КЈ у Рио де Женериу, Ж. Праислера и службеника, М. Wollnera; проблемима у организовању исељеничке службе у Бразилу и укидању Генералног конзулата КЈ у Сао Паолу; раду почасних конзулата у Чилеу; предлогу за постављање дописника Министарства за социјалну политику и народно здравље у Сао Паолу и сл.

Година: 1927-1928, 1931.

Врста документа: извештај, преписка.

Језик: српски, шпански.

РАД ИСЕЉЕНИЧКОГ ИЗАСЛАНСТВА У ЈУЖНОЈ АМЕРИЦИ

1 6 РАД ИСЕЉЕНИЧКОГ ИЗАСЛАНСТВА У БУЕНОС АЈРЕСУ

Материјали о: годишњем извештају о раду Исељеничког изасланства (1926-1927) о о отварању, односно почетку рада Исељеничког изасланства, задацима те институције у Јужној Америци и самом раду, надлежностима, проблемима, југословенској колонији, организовању исељеничке службе уопште, канцеларијском пословању и др; предлогу о преносу предмета приватно-правне заштите исељеника са конзулата на исељеничка изасланства; конкурсима исељеничког изасланства за тумача за српскохрватски језик; подацима о службеницима (помоћнику и лекару) исељеничког изасланства; примопредаји дужности између в.д. исељеничког изасланика С. Томазеа и В.Тодића, са записником о примопредаји; пресељењу Исељеничког изасланства у зграду Југословенске исељеничке заштите; поствљењима бродских исељеничких надзорника; односу између Исељеничког изасланства и Генералног конзулата, односно Посланства КЈ у Буенос Ајресу; припадностима особља Исељеничког изасланства и М. Бискуповића; упутствима за рад Исељ. изасланства и др.

Година: 1927, 1929, 1931-1933.

Врста документа: преписка, извештај, распис.

Језик: српски, шпански.

**ИНДЕКСИ
АРХИВСКЕ ГРАЂЕ ФОНДА**

ИМЕНСКИ ИНДЕКС

- Б**
БИСКУПОВИЋ МАРКО
1, 6
- В**
WOLLNER MILAN
1, 5
ВРАНЧИЋ ВЈЕКОЛСАВ, ИСЕЉЕНИЧКИ
ИЗАСЛАНИК У БУЕНОС АЈРЕСУ
6
- Е**
ЕТЕРОВИЋ ФРАНО, ПОЧАСНИ КОНЗУЛ КЈ У
АНТОФАГАСТИ
5
- И**
ИЛИЋ НАСТАС, ГЕНЕРАЛНИ КОНЗУЛ КЈ У САО
ПАОЛУ
5
- Ј**
ЛУПИС ВУКИЋ ИВАН
1
- М**
МАРЧЕТИЋ ЈОВАН, ИСЕЉЕНИЧКИ ИЗАСЛАНИК
У БУЕНОС АЈРЕСУ
6
- МИХАНОВИЋ МИХО
1
МУТУЛИЋ-ЗОРИНОВ ЂОРЂЕ, ПОЧАСНИ
КОНЗУЛ ЧИЛЕА У ЗАГРЕБУ
6
- П**
РАЕТА WENCESLAV, ПОЧАСНИ КОНЗУЛ КЈ У
САО ПАОЛУ
5
ПАНДОЛ-ТОДИЋ ПЕТАР
6
ПРАИСЛЕР (PREISLER), ПОЧАСНИ КОНЗУЛ КЈ У
РИО ДЕ ЖЕНЕРИУ
5
- Т**
ТОДИЋ ВЛАДИМИР, ВД ИСЕЉЕНИЧКОГ
ИЗАСЛАНИКА У БУЕНОС АЈРЕСУ
6
ТОМАЗЕО СПАСОЈЕ, ВД ИСЕЉЕНИЧКОГ
ИЗАСЛАНИКА У БУЕНОС АЈРЕСУ
6
- Ћ**
ЋУРЧИЋ ПЕТАР

ГЕОГРАФСКИ ИНДЕКС**А**

АРГЕНТИНА
1, 5, 6

Б

БОЛИВИЈА
5

БРАЗИЛ
1, 5

У

УРУГВАЈ
1

Ч

ЧИЛЕ
1, 5, 6

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ИНДЕКС

И

ИСЕЉЕНИЧКО ИЗАСЛАНСТВО У БУЕНОС
АЈРЕСУ
6

Ј

ЈУГОСЛОВЕНСКА ШКОЛА У АНТОФАГАСТИ
6

ЈУГОСЛОВЕНСКО ДРУШТВО УЗАЈАМНЕ
ПОМОЋИ (БУЕНОС АЈРЕС)
1

ЈУГОСЛОВЕНСКО ДРУШТВО "КОСОВО"
(ПУЕРТО ЛА ПЛАТА)

1

ЈУГОСЛОВЕНСКО ПОТПОРНО УДРУЖЕЊЕ (САО
ПАОЛО)

1

С

СЛОВЕНСКО ДРУШТВО "ПРИМОРЈЕ" (САО
ПАОЛО)

ТЕМАТСКИ ИНДЕКС**Ј**

ЈУГОСЛОВЕНСКА ДРУШТВА У ЈУЖНОЈ
АМЕРИЦИ

1

ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ШКОЛЕ У ЈУЖНОЈ АМЕРИЦИ

1

ЈУГОСЛОВЕНСКИ ИСЕЉЕНИЦИ У ЈУЖНОЈ
АМЕРИЦИ

1

М

МИГРАЦИОНЕ СТАТИСТИКЕ ИСЕЉЕНИЧКОГ
КОМЕСАРИЈАТА У ЗАГРЕБУ

4

П

ПОЧАСНИ КОНЗУЛАТИ КЈ У ЈУЖНОЈ АМЕРИЦИ

5

Р

РАД ИСЕЉЕНИЧКОГ ИЗАСЛАНСТВА У БУЕНОС
АЈРЕСУ

6

РЕПАТРИРАЊЕ

3

С

СОЦИЈАЛНИ И ПРИВАТНО-ПРАВНИ ПРОБЛЕМИ
ИСЕЉЕНИКА

2

У

УСЛОВИ ЗА УСЕЉАВАЊЕ У ЗЕМЉЕ ЈУЖНЕ
АМЕРИКЕ

Исељеничко изасланство Краљевине Југославије у Буенос Ајресу

штампа

Архив Југославије

припрема за штампу

Одељење за сређивање и обраду архивске грађе

унос текста

Лидија Опојевлић

прелом текста

Ленка Чуровић

software

Microsoft Windows 2000

Microsoft Word 2003, Microsoft Access 2003

писмо

Times_New_Roman

hardware

персонални рачунар (Pentium II)

ласерски штампач Laser Jet 1120 MFP

штампање завршено

јуна 2008. године

БЕОГРАД, Васе Пелагића 33

Телефони: Централa 3690-252, 3690-253, 3690-261, 3690-262
Директор 3691-007
Факс 3066-635